

S37h

Botswana law on offences and crimes
ser. 236(18) 11/8/12 A. J. Mahloana.

b
K34/12

- 1 10-10 Ba be ba bolaya ngwana wa xo tšwa ka maoto pele o
pp. 1-12 bitšwa "thudi" o ya bolawa. Ngwana wa xo tšwa ka hlôxô a
wa ka kxara o ya bolawa. Ba re o tla re loka sethitho.
Ngwana wa xowa botse ke wa xo wa ka tsebe ya tsoxo la tsebe
e ngwe le e ngwe. Tsebe e ngwe le e ngwe ke tumelelo. Bana
ba dihole ba be ba sa bolawe. Ngwana wa xo thloka tengwane
o ya bolawa ba re ke noxa. Ngwana wa xo tswalwa e le setlaela
a ipotlile a no a hlama o ya bolawa. Ba nore o be a fiša o be
a fiša. Ngwana yo mongwe ke wa meno a ka xodimo, a xo mela
ka xodimo pele, o ya bolawa ba re ke lešêka. Ngwana wa xo
tšwa ka hloxo xe a belexwa, a betha ka phatla mo fase, o ya
bolawa, o bitšwa mafiska, a bitšwa matlala xa ngwe, ba a a
babolaya. Matlala¹ xangwe ke xoreba tlile xa ngwe, ba a a
ba bolaya. Matlala xangwe ke xore ba tlile xa tee fela ka
nako e tee. Ba ba a peela makhura a maswana, yare xela ² a
fiša, ba ba ahlamiša ba ba nweša makhura a fiša, ba roma
mma bona xo ya kxonyeng, xe a boya bare bana ba le ba xanane,
re ba bolaile, xa xollwe. Ba ba lokela ka ~~ka~~ pitšeng e
kxolo ka babedi, ba ba feranthša, pitša ya ~~ka~~ rwalwa ke
bo koko a bona wa mosadi, ba ba boloka madibeng a noka
2 ba sesetša pitša ka mafiska, ba e bitiela ka ~~ka~~ boloko ba
e khurumela. Ba beya madibeng a išang. Mosadi xe a buile
tsela, a boloka a na le motswadi, ke molato, ba mošate ba
tla ba tla ba ba botšiša xore na mpa ela e feleditše kae,
ba re ba xanthša pulaxe ba bolokile ba letee. Ba re o be o
na lempa e ile kae, a re xa ke tsebe, ba a mmofa ka lešika
mo monwaneng ba le bofa kudu ba le tsirimetša, ba mmofile
maoto le matsoxo, fela monwana ona ba ao tsirimetša kudu
kudu, xore e be obe o motala, abe a bolele xore re beile
bofefe, ba re xe re ka xo bofolola o tla o re bonthša na?
a re eng. A xowa a šobola. Ba re are e o yo re bonthša.
A name a ye a ba bonthše. Dilo tše byalo ke dibeela, ba re

ke di xanthšā ūla. Ba tšea letsopa ba bopa pitšā ka letsopa
 ba hlakanthšā le mabu a mo ngwana a bolokilwexo xona, ba ba
 dira sekhurumelo, ba yo boloka, ke xona pula e tla na. Xe a
 xana xo ba botšā xore o fihlile kae, le xe ba mmofile monwana,
 a sa bolele, a lebane le letšatši le fiša, a no xana, ba
 mmiletšā masoxana ba amoxana ba ntše ba mo inamiša, ba mmetha,
 xore a be a bolele a re ke beile bofefe. Xaba fiwe molato
 3 ka xore ke molao wa babuši. Xe e le ngwanenyana wa bexo a
 tšewa a senywa ke monna ba re lere kxeiletše kobo. O lefya
 ka kxomo e tee ka xore o tla mo tšea. Xe a mo sentše fela ba
 re o lomilwe ke dimpya, monna o lebanthšwa le letšatši xe a
 seka, xa a dumetše xore o mo sentše, xoba mosetsana a
 bolela xore ke yena, le xe yena a a sa dumele, o ya lefišwa
 ka kxomo tše šupang. Dipudi di ya selela, kxomo ke ya bošupa,
 ke monwana wa xo šupa yo a mmiditšeng ka ona. Ke xe xo lefya
 mosetsana wa letswele xe a sentšwe. Ke molao o lefa tše
 šupaxo ka molao wa kxoši. Yo a ka lefišaxo xo feta tše šupaxo
 o thsetše molao wa mošate. A ka fiwa molato. Dikxomo di
 tšewa ke papaxexe a lefilwe. Le xe e be e le mosetsana yo a
 bexo a tšewa dikxomo le xona di tšewa ke papaxe. Xe a ka
 senyexa mmele wa bonnyana, a se a be le mpa, ba ka xopolela
 ba xo loya, xore e se be ba mmolaile, xa xona molato, ka xore
 hodu ke sa le thswarang. Xe monna a ka rata monnyana, kxoši
 ya mo rata ka moraxo, lesoxana le swanetše xo mmotšā xore rata
 kxoši, xomme o lese nna, xobane kxoši e ka mo tlišetša
 dikotlo, fa xongwe a ba raka naxeng. Kxomo ya xo tswala
 mafathla, e tšewa ke kxoši, ~~ke~~ ba re motho a ka huma kapela.
 4 Xe monna wa xo senya mosetsana e le lešoboro, ngwana o ya
 bolawa, ba re ke ngwana wa lešoboro la mosela. Xe lešoboro
 le dirile selo, ~~xxx~~ xoba o utswitše, xoba a thswara mosadi,
 xa a lefe, ba re ke lešoboro, xa le na molato, xa a lefe,
 xo lefa papaxe, ba re o reng a sa mo rupiše. Lešoboro xa le

e me kxorong. Xe ba mo swere a sa lalane le mosadi, ba a mmetha, xore ba xabo ba be ba mo rwale ka mokxopha, ba se ke ba mmolaya. Le xe e le monna, a humanwa a sa lalane le mosadi wa mongwe o ya bethwa, a be a tle a rwalwe ka mokxopha. Xa xona molato mošate, polelo e re: Mošimane wa moketekete o bolailwe a ba rwalwa ka mekxopha, o be a xatela morwa mokete dikobo ka maloko. Batho ba tla tseba xore o be a letše le mosadi wa xaxe. Xaxona molato ba re hodu le lefa ka setopo, o noswana le mpya xe e be e utswa ya bolawa, ba re moipolai xa a llelwe. Lentswe la ngwanenyana xa le sa nyakwa, ba jo mo inamiša xe ba mo a humane. Ba mmetha ka mekxwatho. Xa ba nyake dihlatsi ka xobane ba mmone. Bohlatsi byo boxolo ke xe ba mmone, ba mo humaneditše. Xe a ile kopana le ngwanenyana xa tee a se mofe mpa, a tla a yo lala le yo mongwe yo a sa mo ratexo, o phara yena yola wapele a re ke yena. Xe a be a mo rata. E tla nama e bile yena yola a mo ratang. Ngwana wa mosetsana wa xo senywa o tsewa ke papaxe mositsana, o bitšwa ka sefane sa papaxe. Xe mosetsana a buile tseleng xo tsebexa yo a mo sentšexo, o no lefišwa ka seroto sa sethšaba se se tsebexaxo mošate. Xe mosetsana a ka ima la bobedi xa a sa lefya ke masadi. Xe a sentšwe o bitšwa letitâ, ke xore motho yo a senyexileng bonnyana a sena monna. Ba ba tšerwexo ba bitšwa mathari, ka xobane ba bopudišwa bana kathari ke banna ba bona. Xa xona motswadi yo a ka dumelelaxo ngwana wa xaxe xe a ka senywa ke masoxana, lesoxana le monnyana xe barera tša thobalo ya xo se ~~xxx~~ tsebye, ba di rera ba le tee, ba ba ba beana kwa ba swanetšexo xo kahlana xona, ba šoma mošomo wa bona, ka sa bona ba tla ba be ba re re a raloka reka se bonwe, lesoxana le jo tlwa monnyana a re kxwedi e nthsetše, a thome xo thšoxa, a tsebe xore o tsene molato. Xe e se batho ba baloi ke bona ba ba sa tšewexo, ba a boifexa. Le xe ba ka senywa ke masoxana ke

ba ba tla bexo ba sa ba tsebe. Xe monna a belaela mosadi wa xaxe xore o lala le banna babangwe, o bots'a mosadi a re ke ya bokete, mosadi a mo lokišetša mefaxo, a bots'a phôti ya xaxe a re o tla tsoxa a se pela o tle xo lala le nna.

- 6 Monna o tla nama a era mosadi le dumeleng, are ka bosele. Monna wa xaxe o tla hlwa a patlame ka fase xa dihlare a lesa letšatši la ba la subela, ya ba ya eba bošixo. Monna wa phuti o tla nama a tla ba lala bohle. Xe ba sa robotse ba tla tlwa monyexae are kwêtkwêtkê ke xore kôkô, ba re na mang, a re ke nna, bula, mosadi a dita dita xo bula a sa tsebe se a ka se dirang, are kere bula, le hodu le šetše le šokwa ke mala, le tseba xore ntlo ya lehu e butšwe, xe monye xae are phenemene ka ntlong o tsena a swere mmantlongwana; selepe sa sesotho sa xo swana le petlwana, xa a mo hwetša kxopa ke diphalô, e tla ba le eh! eh! a ba a šetše a a mo tsirimetša ka selepe a ba a mo thšela fase, xe a na le sehloxo a re xo bolaya auwe a tsirimetša le mosadi, ba e hwa ka ba bedi. Xa xona molato lehodu lefa ka setopo. Moxongwe mosadi a mo khurumetše ka mokxopha a re ke sa o hlapoloxa xe monna a tsena ka ntlong xore a mo phološe, monna ka pelaelo a mo nthše a mmolaye, a lese mosadi, mosadi yo o tla šala a rupa a mošapa ruri ka xore ke mosadi wa sexafi. Le ba xabo ba ka se eme le yena, ba tla jo mo phophotha ba re a ka se hlwe a boelela. O se
- 7 dire byalo morwa mokete. Xe monna wa phuti a ka phonyokxa monyexae, xwa šala setsiba xoba boramphašane ba xaxe, ke xona a mo swere, le xe a ka ikxanetša a re e be e senna, ka xore dintlo tša sesotho xa di na mabone, ba tlare xe e bese wena boramphašana ba ke ba mang, a re ke baka, ba re ke wena, o ba tloxetše byang ka ntlong ya monna yo bošixo. O ya lefišwa kwa mošate, a kotamišwa mo lefsikeng a lebana le letšatši, la mo fiša phatla ye ba mo arabiša. Ba re o xatetše morwa mokete o babiwa ke tše fulang, o nthša dipudi tše di selelang, kxomo

ke ya xo šupa, o lefya byalo ka monnyana. Monyexae le sethlotlolo ba ka se kxone xo lebanthša mahlo, ka xore monyexae o tlabo a bebenya melomo, lehodu le hloka boikarabelo. Xe mosadi a šadile a lala le ba bangwe a ba a dira mpa, ke molato, monna yo a mo letsexo o ya lefaka ~~ma~~ bošupa. Xe e se basotho, bona ba a tšea, ~~ma~~ monna a sa ile xongwe, a šala a belexa labo, yena a sexo. Xe a boya ba re mosadi wa xaxo, o šadile a hlakana le ba xa Moloto. A sere selo xe a mo rata, le xe a sa morate xa xo thuše, ka xore o swanetse xo rata fa xo ratang babo. Xe mosadi a jore ke yena yo a dirileng taba ya xo nkimisa, ba kxotšwe, ba ka se ke ba ba ba letela xe ngwana a tswalwa. Xe mosadi a sa bolele mosenyi ba mo lesa a bofoloxa ba tla ba tseba xo mo nabola, a be a ba botše mosenyi. / Xe monna a ile xongwe a seboye, mosadi a ba a šala a tšewa ke bangwe, bana batla no ana yena monna yola wa dikxomo, yo a mo nywetšexo. Banna bao ba bitšwa bakaola ba xaxe, ba tla bošixo, ba tsebya, ba se bexwe, xa ba ipomatše ka xo ikxanthša xo yena, ba rapela thobalo fela. Ba tšwa ka ntlong xe dikxoxo di foloxa; ba ya xa bona; ba baba mo fa mpa. A ka se fiwe molato ka xore a kase nne a sa belexe, a šiwa ke thaka tša xaxe ka bana. Mohuta o mongwe wa basotho ba Mapono ke bona ba beaxo sehlare basading xore mosadi xe a šala a otswa, monna yo a otswaxo le yena a thswarexe, a be a mohumane, a tsebe xo tsena, a palele ke xo tšwa. Mosadi wa kxoši xe a bonwe le morwa mokete, a bonwa ke kxoši, kxoši e tla mmolaela ruri a hwa, xa xona molato. Xe mosadi wa mofô a ka ratwa ke kxoši mofô a ka se dire selo; fela kxoši e ~~kx~~ kxetha bannyana ba ba botse sethšabeng sa xaxe, xa e tšee bo masokô. Kxoši xa e ba ke le mošiwana. Basadi ba bahloloxadixe ba otswa bare ba kuotšwe, xa ba na molato ba re. Ke phuti tša bona, ba kxethilwe ke bo mokete. Mosadi wa mohloloxadi o eta a ikxo kxolela bana le banna ba a ba ratang. Xe moka olwa a lala naye xaxona taba, fela o kxethelwa monna yo a mo lebanexo, xe e sexe a kare xa ke mo rate.

- 9   Xe motho a thšabile le mosadi wa monna yo mongwe a hwetšwa tseleng, benye ba mosadi ba le mohlaleng wa ~~xx~~ xaxe, xa a sa boledišwa, o ya bolawa. Le molato xa o xona ka xore ke lehodu. Lehodu le lefa ka setopo. Xe ba thšaba baya naxeng di šele kwa kxôle, kwa e tla ba bafaladi. Xe monna yo a thšabišitseng mosadi a na le dikxomo di tšewa ke masoxana a mošate, tša thopya tša ya kxorong, ba boifa xore a ka tla a boya a tlotšea dikxomo, byalo a thopa mosadi le dikxomo. Xe ba thšabelelana ke xore moasdi o tla be a rata monna, a tennwe ke wa xaxe. Monna wa mosadi wa xo thšaba a tloxetše bana, o tla lotwa ka xobane o nywetšwe ka dikxomo, flea xe a sa bonale, monna yo o tla šala a nyaka yo mongwe a mo nyala. Mosadi xe a thšabile, monna o yo mmexa kwa mošate, masoxana a phalala ba mo nyaka. Xe ba mo humane monna o ya bolawa, mosadi o bušeletšwa monneng, ba mo kxotleletša ka moraxo ka sentonô sa thoka. Babo mosetsana kera mosadi wa xo thšaba le bona ba tsebišwa taba ye; fela xe a na le bana, ke bona ba ba tla bexo ba lefile dikxomo tša monna wa xo loba mosadi. Bathšabi ba lala ba se pela bošexo.
- 10   Xe monna a thšaba le mosadi, ba re mosexare ba hlwe robetše fa mašothlošothlong, ba sepele bošexo. Bana ba mosadi wa xo thšaba, ba boya le monna, ya e ba ba xaxe, ka xobane o tla be a nywetšwe ka dikxomo, ba lefa dikxomo. Motho xa a jo feta a pamola thšemo ya mongwe, a tseba tsela, monye wa thšemo o tla mmutšiša xore na o reng o nngaela thšemo, xe a xwaba ba lwa, xa ~~xx~~ a be a sa tsebe tsela xona, a ka mmonthša tsela. Ba bangwe ba re xe ba ngaya thšemo ba tšea mabele a batho ba iše mašemong bona. Ba tle ba be ba tloditše ditlotša-tlotšane-tša bona ka fase xa maoto, mabele thšemo euwe a tla nama a rikhisela ~~xx~~ a ya fase a hwibila, a sehlwe a xola. Lengwe^{la} e ba kwa, lengwe la e ba kwa. Xe motho a no bona mabele a xaxe a rikhisela le yena o ya banneng, a bea thšemo, xo thwe thšemo ke motse e ya bewa. Ba tla ba re

re tllilo a tšea ba swarexa, ba palelwa ke xo tšwa ka thšemong, a ba a ba humanetšša ka mo, a ba fapha ka moretlwa, xoba a ba boledišša, ba sepela, xe a se a bolele le naye a ka se tloxe o tla no ema mo tšatši la ba la subela.

- 11 Bootswa bo ya xanexa ruri sesothong, xe motho a otswitšše xoba monnyana a ba le mpa lexo ja nae ba be ba sa nae, ba re a ka re šilafatšša. Mosetsana xe a otswitšše o be a opelwa ke masoxana le bannyana ba letšša moropa, ba re moropa tidi! tidi! O lla dipudi di se thšwe di tsene, ba re na ke nama ke eja mmamonomose, ke e ja ngwana wa lesele, motho a re mokxoši a tsau! Iuu! Ngwana o wetšše boxobeng. Ba bina mo pele a ntlo ya bo kwedi tše tharo ba mo opela ka xo mo nyatšša. Enngwe košša e re: Nna re ba bone makxotho makxotho! Ngwana o dutšše tseleng, o nkxa sepotlo, o nkxa byalo ka masepa. Ba ntšše ba e boeletšša. Ba thšwa ba je kapela letšatši le se thšwe le ~~mbaka~~ subele xore banne ba o mo epela. Xa ba je tšatši le subetšše ba re re ja dibe tšša xaxe. Ba ikona dijo, ba ila mala le mateng a nku, xo ila ba e bexo thaka tšša xaxe ba re re ka e ja maloko axaxe. Kxale ba be ba xoroxa ka koane tšša dipudi di sexilwe di bonthšša xore ke bannyana, ba thšaba xo dira sebe, ba thšaba xo epya. Masoxana ba bina ba a pere mekxoro ya mekxopha ya dikxomo!

- 12 Dikxomo xe di fula xa di be di sena mo ba re xo xa di fule, xe ese ~~dixx~~ dinaxeng tšša xo swana letšša bo moletši, mo e lexo lekwala xo sena byang, xona xona le dixôra tše disa fudišweng, ba tla tla ba di fudišša selemo xoba marexa, xela byang bo sexo. Dixôra tšše di ya iletšwa, yo a di fudišang e sešo ya e ba lebaka la tšona, o tla lefa ka pudi. Metse a iletšwang ke xe batho ba fatile ~~mxix~~ sediba sa dikxomo, ba bangwe ba xana xo fata, bona ba tla xanetšwa xo nwešša le xe e le naxa e tee, xo ba nwešša ka kxang patla e tla tšwa manthsere-thsere, ya tsotsolopana, ba ka se se nwešše ba se ba se fate, le xe molato o ile ~~mxix~~ mošate ba tla feta ba ba ba emela, ba re le a thswenyana, ba le ba sa fatang ba lefa.

Xe motho a humanwe a utswa ka thšemong, o rudišwa tšē a bexo a di utswa, ba mo naibša a tla a tseba batho, ba mo kxola manenge thšwana a diatla le maoto xore a tle a palelwe ke xo topa le xo sepela, le xe ba ka mothlatšiša madi xa a na taba hodu le lefa ka setopo. (manengethšwana = mo xo hlakanang marapo a diatla le maoto le manotlo.) Xe motho a humanwe a le ka motseng, a tllilo thlotlota leyena ke patla fela, o ya bethwa a ba a re lee. Xo buša patla fela diphošong tšē di kxolo. Xe a timetše a wela motse bošexo, xona o ya hutelelwa, a lala a rile šwaa, ka bošexo a kxona a feta, a bonthšwa tsela.

13

Xe motho a sentše selo sa motho, o roma batho ba yo homela, ba phophotha. Ba re re romilwe ke mokete o rile nthswareleng mphaka ke sentše selo sa lena. Xe mosenyetšwa a sa tlwane le phôphôthô ya bona, a re o ya lefa x o sentše ka bôômo. A mo lefiša ka mo yena a a ratang ka xona. Mo xongwe a mo lefiša ka pudi xaba nku. Xe a bona xore o se sentše ka phoso, o tla re a boelele, matswele a kxomo a mane; ke xore xe a ka mo senyetša xane xona o tla mo lefiša. Xe motho a bolaille kxomo ya motho ya motho e tsene ka mabeleng, o lefišwa ka tšē pedi. Ba re moja tsongwane ya bo motho o lefa ka noni yabo. Dikxomo xe di jele mabele mosexare xo inamišwa bašimane; xe di šothlile bošexo xo lefa monye-lešaka ka xore xa a di axela. Mpya xe e utswa e sa kxore e ya bolawa, xa e na molato. Ngwana~~x~~ xe a sentše selo xo lefišwa papaxe xoba a ~~inamišwa~~ inamišwa. Xa xolo o ya bethwa. Xe ba rumile mohumedi, yo a senyeditšwexo a xwaralala, o ya lefišwa: xe motho a fetile dikxomo kathšemong fa xongwe o tla be a thšaba xore monye thšemo o xana xe bathoba mo ngaela thšemo, xe motho a se a bonwe xa a molato, le xe a ka bonwa xa a na molato, fela o tla ipha lehlapa bathong la xore mokete o fetile dikxomo ka thsemong ya mokete.

14

Xe dikxomo di utswitšwe ba lota mohlala, lehodu xa le sepele ka tsela, le tšea ka lehuiti. Lehodu xa le seke, xe ba jo le hwetša kepatlafela, xa ba mmutšiše selo. Xe e se xe ba ka hwetša a sena dilo tše ba rexo o di utswitše. Xe ba jo mo humanetša a na natšo, ke mokxwatho fela. Xa ba mo isē mošate, le kxorong xa a ye, le ba lapa labo xa ba mmotše, o jo bethwa xe a ka humanwa. Xe a na le dikxomo ba mothopela tšona, tšāh̄ thopa ke masoxana a mošate, le tšona tšela a di utswitšexo ba di tšea. Motho xe arile xo utswa judi a e bolaya, ba humana letlalo la yona ba le tseba ke molato, o tla lefa ka tše pedi. Moja tso ngwana a bo motho o lefa ka noni yabo. Ke seemaikē xore xe motho a bolaille selo sa motho, o lefa ka tše ntši. Ba lapa ba ba jelexo naye pudi yeo xa ba na taba, xo lotwa lehodu, ke lona le swanetšexo xo lefa, xoba le inamišwe xa le sena selo sa xo lefa. Molato wa o mongwe o ka se phauwe mongwe, ke molato wa motho yo a utswitšexo. Xe e se xe ba be ba e šokašoka kamoka; xona ba tla fiwa molato bobedi. Lehodu xe le utswitše pudi, lere xo e bolaya, le epele mokxopha mo fase, le epe molete wa xo iša le xotše mollo, ka teng, le lokele pitša ka moleteng le khurumele, le bitiele, le xotše mollo ka xodimo, xe a humanwa

15

ba tla nore o nnetše mollo. Ka fatse pitša e ya butšwa. A ka se enthše batho ba le mo, o tla lesa ba sepela, ba tloxa, a kxona a šala a nthša pitša, a nola dinamā; a eja. Motho xe a nyatša kxoši, o rakwa sethšabeng, aba a thopelwa dikxomo ke ba mošate. Xo be xona le monna yo mongwe ba re ke Selwaxoreng a bo tlou, pitsi tloutla molomo Lehswana.

E kile kxoši ya bea molao wa xore dikxomo di se ke tša o ~~enwa~~ onwa moxobeng o barexo ke thšita-baroka. Dikxomo tša Selwaxoreng tša enwa, kxoši ya roma masoxana xore ba yo thopa kxomo ya ye e tsenexo pele ka moxobeng wa thšita-Baroka, ya bolawa kxorong, ya lewa, Selwa kxoreng o be a sexo xe kxomo e

thopya, a nama a ya mošate are ke yo kxopela sebetse a sa tsebe xore ke ya xaxe, xe a humana xore ke ya xaxe, a nama a roxa kxoši, kxoši ya botšša masoxana xore a swarwe, a inamišwe, a be a bofye mo thateng bošixo kamoka. Bošixo ba xabo ba mmofolola a thšabela thšabeng se sengwe sa xa Mokopane, ya e ba mofala di, a tšeelwa dikxomo, a sepela a ikxona xona a sena selo. Yo a sa kwexo motseta wa mošate, ka xore o eme sebakeng, sa kxoši o thopelwa dikxomo, a bethwa kudu, la mafelelo a ba a rakwa sethšabeng ka xore o tla ruta ba bantšši.

16 Yo a ka roxang kxoši o ya bethwa a ba a bofya. Ba mo teta ruri, xore le xe a ka ya xo ngwe a fihle a hwe, a bolawa ke madi, a ipopile mahlole. Motseta wa kxoši ke yena kxoši ka xore kxoši e ka se ithome; yo a nyatšang motseta o nyaditše kxoši; o swanetšwe ke kotlo.

Moloi xa a nne a bonwa bonwa, xe motho a ka mmona, xanthšši o tla be a šolela motho. Moloi motho a ka se mmone, o fifatšša batho pelo ka dihlare, xe e le bošixo, a tla a tseba xo ba haya ba robetše byalo ka xa nke ba hwile. Letswalo le a kxa oxa xe motho a ka bona moloi. Ba re monna yo mongwe o kile a re ke tla rema moloi ka selepe, letsoxo la xaxe la jore dile. A ~~pa~~ palelwa. Xe ba nthšša baloi ba bitšša mokome. Mokome ke ngaka e kxolo. Ba dira lešaka, yena a swere boditse bya kxomo, ba mo opelela ba opa maxofi, mokome a dikelela le lešaka la bona, yo a mo tsebaxo xore ke yena a mo satha ka bona. Baloi xe ba nthššitswe ke ngaka ba bofya, ba bolawa. Xobe xona le thoka e nngwe e ba bexo ba e bitšša thššu kudu-sebolaya-baloi. Mokome o dikolo xa batho ka boditse kxorong ya mošate. Ba kxobo ketšša batho ka moka ba motse, baloi ba tla kxethwa ke mokome.

17 Motho xe a belaelwa xore ke moloi, ke xe a lala a tsoxa a soba batho. Ba re baloyi ba babya ke monwana wa xo šupa, o bitšwa thšupa thšupa ya baloi. Monwana o moxolo wa seatla o bitšwa monwana wa mohohorupu, wa bošupa o bitšwa thšupa baloi, wa boraro o bitšwa thabana e hare hatšona, wa bobedi ke kadika amotse alekxwana, o monnyane ke thouthse a masetlela

pudi dilo di bohla le makonkotsana. Monwana o wa xo šupa o faxilwe dihlare, ere bošexo o mmabe a tsoxe, a yo loya. Ba re basadi ba baloi ba robatša banna le dithata. Moloi oješa batho dixwaxwa, maxotlo, dinoxwa, dikwena, tša sepela xe di fihla ka maleng tša eja maxobe tša xola tša bolaya motho a hwa. Xe le tsena ka maleng lexotlo letla tsena e le lelennyenyane la xolela ka fa. Ba xatiša batho madi, ba romela batho dikhwethiane le disesedi. O rua dithuri. Dithuri ke diphoofolo tše a di romaxo xe a selekilwe ke motho xore di yo mo thšoša a a kxaoxe letswalo a hwe. Dithuri ba re di ja maxobe, di robala ka sefaleng tša khurumelwa. Kxale moloi o be a bolawa ka thškudu-se-bolaya-baloi. Bana ba moloi ba a bolawa kamoka, ba re bana ba noxa ba tswalwa le bohloko,

18 ke bana ba marabe xe motho a fetile dikxomo ka mabeleng ke xore fa xongwe o tla be a sa kwane le monye-a-thšemō. Xe xo se byalo o jo di thiba, a ba a inamiša bašimane ka thupa. Xe dikxomo di jele mabele bašimane ba a inamišwa, xe lerōrō la ~~mabele~~ mabele le jelwe ka mafuri, xo lefa monye-lešak^a xe le jelwe bošexo. Dijo xe di ka utswiwa, lehodula bonwa, le ašapiwa. Dikobo xe di senyexile kudu di sentšwe ke thšolê, xa xona molato ka xore monye a tšona xa a di hlokomele.

(Thšole- selwana se e rexo ke seboko sa xo rata xo phula mokxopha mathšoba.) & Dintlo xe di ~~fišitšwe~~ fišitšwe ke ngwana o ya inamišwa, batho ba tima mollo. Bana ba bantši ba rata xo raloka ka ~~mabemollo~~; xe ba ka re mosexare batho ba ile masé-mong ba bona lexotlo le sepela mo hlakeng, ba fiša ntlo, ba re re bolaya lexotlo; batho ba lobe. Lexora xa le rutlwe, xe le rutlwa ba tla be ba le utswa, ba šwašwa mola monye a sexo. Xe a ka ba bona o tla ba roxa a ka se ba lefiše ka selo. Dipudi xe di utswitšwe di a lotwa, xe di humanwe monye a tšona o ya inamišwa, yo a di utswitšexo, o ya papatlwa a bethwa. Xe a na le dikxomo xoba dipudi ba a ~~mo~~ mo thopela tšona kamoka. le xona lehodu le lefa ka setopo, xe a se na selo o ya inamišwa; a ba are leq̂ le xe a ka thlatša madi xa a na taba, seema sere; Lehodu le lefa ka setopo, le kwa mošate a ka se rerelwe.

19 Bana ba moloi ba a fetsišwa, ~~xax~~ ya e ba molokwana rite. Dikxomo tša moloi yo a bolailwexo di tšewa ke kxoši ya e ba tša xaxe. Tša xo swana le dithoto tša xaxwe le motse wa xaxe o ya fišwa ka mollo. Fa xongwe ngaka e ka šupa mokete ka xo mo hloya, xanthši o bolela nnete. Xe ba sa rate motho ba ka no mo phara ka tša maaka ba re ke moloi; ka xobane lehloyo tsweletša ditaba-tabana. Ba dira byalo xore batho ba re hloye.

Xe motho a ka efa motho e mongwe molato xo sena taba, o tla solwa ke banna, fela a ka se lefe lexo solwa a ka se solwe ka selo. O tla jo solwa ka molomo a bonthswa diphoso tša xaxwe, a ba a phophotha, xe a ipona molato. Mmexi xa a lefišwe; le xona xa a otlwe ka selo. O bonthšwa fela molato ka molomo, ba mosola.

f d
end s 236